

بررسی تحلیلی مقالات منتشر شده در نشریه علمی - پژوهشی مرتع و آبخیزداری

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۵/۳۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۷/۱۹

کد مقاله: ۱۳۵۱۴

مرضیه بابادائی سامانی^۱

چکیده

بررسی محتوای نشریات علمی و پژوهشی و تحلیل موضوعات و حوزه های مختلف آنها موجب مدیریت بهتر سیاست گذاران امر و پیشروی به سوی ارتقا سطح کیفیت مقالات و جبران نمودن پژوهش هایی که کمتر به آن ها پرداخته شده است می شود. هدف از مطالعه حاضر؛ تحلیل محتوای مقالات نشریه مرتع و آبخیزداری، طی سال های ۱۳۸۸-۱۳۹۸ است. در این مطالعه توصیفی - تحلیلی محتوای ۶۲۱ مقاله منتشر شده در نشریه مذکور مورد بررسی قرار گرفته است. متغیرهایی چون تعداد مقالات منتشر شده، موضوع مورد مطالعه، بررسی کمی دانشگاه محل تحصیل نویسندگان، محل تحصیل نویسنده مسئول مقالات، بررسی کمی مشارکت نویسندگان و نواحی رویشی مورد مطالعه در مقالات مورد بررسی قرار گرفته است. تجزیه و تحلیل داده ها توسط آماره های توصیفی نظیر توزیع فراوانی، درصد فراوانی و میانگین نرم افزار آماری انجام گرفته است. نتایج بررسی ها نشان داد طی یک دوره ۱۰ ساله ۶۲۱ مقاله توسط ۲۱۶۳ نویسنده نگاشته شده و این نشریه منتشر شده است. بررسی گرایش موضوعی مقالات نشان داد که بیشترین مقالات در حوزه آبخیزداری با تعداد ۳۱۹ مقاله (بیش از ۵۰ درصد) به چاپ رسیده است. همچنین بر اساس تفکیک صورت گرفته در دانشگاه محل تحصیل نویسندگان مشخص گردید بیشترین سهم مشارکت را دانشگاه تهران داشته است. مقالات با مشارکت بیش از یک نویسنده تعداد ۶۰۸ مقاله و بیش از ۴۸ درصد مقالات در ارتباط با ناحیه رویشی ایران تورانی متمرکز شده است.

واژگان کلیدی: مقالات پژوهشی، تحلیل محتوایی، نشریه، مرتع و آبخیزداری

مطبوعات در دنیای امروزی از معیارها و الگوهای توسعه فرهنگ و اجتماعی بهره میگیرند و بی شک در این گونه جامعه، مطبوعات به ویژه نشریات علمی و تخصصی وسیله ای برای توزیع، انباشت و هم چنین تولید داده ها و اطلاعات علمی در جهت گسترش، شکوفایی و پیشرفت همه جانبه آن، به طور روز افزون نقش حیاتی و اساسی دارد. (زارع، ۱۳۸۷) مجلات علمی به عنوان یکی از ابزارهای کارآمد اطلاع رسانی و یکی از مشخصه های اصلی ورود یک نظام اجتماعی به دوره توسعه یافتگی تلقی می شوند و در شکل دهی به شبکه پیچیده تبادل اطلاعات در سطح جهان از نقش ویژه ای برخوردارند. (زارع کار و عالیشیان کرمی، ۱۳۹۲) رشد و توسعه هر جامعه ای را میتوان متأثر از فعالیت های پژوهشی در رشته های گوناگون علمی دانست. نمود این فعالیت ها می تواند به شکل های گوناگون نمایان شود. یکی از این فعالیت ها انتشار نشریه های علمی-پژوهشی است. (شهبازی، ۱۳۹۳) این نشریه ها ابزاری کارآمد و علمی جهت توسعه علم و فراگیری دانش شناخته میشوند و کیفیت و کمیت آن ها می تواند به عنوان الگو برای سنجش میزان فعالیت های علمی در کشور یا جامعه استفاده گردد. این نشریه ها که بیشتر مختص دانشگاه ها و مراکز علمی - تخصصی است؛ در هر یک از رشته های علمی مهمترین شاخص برا سنجش دانش علمی و به ویژه دستاورد های پژوهشی محسوب میشوند. یکی از راه های آشنایی با نشریه های علمی-پژوهشی تحلیل محتوا، شناخت نوع مطالب و طبقه بندی موضوعی مقالات منتشر شده در آن هاست. (اللهیاری، دقیقی و افتخاری، ۱۳۹۴)

نشریات یکی از مهمترین محمل های اشاعه نتایج پژوهش های علمی هر رشته هستند. مقاله های منتشر شده در نشریات به دلیل ویژگی های خاص خود بیشتر از سایر منابع اطلاعاتی مورد توجه محققان واقع میشوند. این مقالات به جهت تازگی، کوتاه بودن مطالب، سرعت انتقال، ارزان تر بودن، معرفی آخرین پژوهش ها، امکان دسترسی آسان تر، تنوع مطالب و گاه زبان و بیان سهل تر برای پژوهشگران جذابیت بیشتری داشته و از نظر پژوهش نیز نسبت به کتاب های علمی کاربرد بیشتری دارند. (زمانی و عزیزی خالخیلی، ۱۳۹۰) در حقیقت یکی از راه های کسب اطلاعات در حوزه های پژوهشی محسوب میشوند و تازه ترین اطلاعات بیشتر در همین نشریه ها منتشر میگردد. لذا لازم است مقوله تولید علم و ارزیابی آن به وسیله تحقیقات علم سنجی همیشه مد نظر قرار گیرد.

این منابع به طور معمول نموداری از حیات علمی و به تعبیری نمایش دهنده ضریب قلب حیات علمی آن جامعه به شمار میروند (زارعکار و عالیشیان کرمی، ۱۳۹۲). نشریه مورد نظر در این مقاله نیز یکی از این منابع به شمار می آید. از سال قبل از ۱۳۴۰ نتیجه تحقیقات که در زمینه چوب شناسی انجام میگردد بصورت بروشور هایی بطور مختصر بنام نشریه چوب شناسی به چاپ میرسید که نمونه هایی از آنها در کتابخانه دانشکده منابع طبیعی واقع در کرج ضبط و نگهداری می شد. از سال ۱۳۸۴ به بعد که رشته های مختلف منابع طبیعی در چهارچوب دانشکده جنگلداری دایر گردید نشریه مذکور کاملاًتر گردید و در رشته های مختلف جنگل، مرتع و چوب شناسی مقاله چاپ نمود و سپس به نام مجله منابع طبیعی ایران بصورت فصلنامه (هرسال ۴ شماره) انتشار یافت. در سال ۱۳۸۸ در راستای تخصصی شدن مجلات به چهار نشریه علمی-پژوهشی اشتقاق یافت و نشریه علمی و پژوهشی مرتع و آبخیزداری بعنوان یکی از این موارد به شمار می آید.^۱

این تحقیق با هدف تحلیل محتوایی مقالات در نشریه مرتع و آبخیزداری ایران انجام گرفت تا با بررسی تولیدات علمی در هر حوزه بتوان سیاست های پژوهشی و برنامه ریزی راهبردی اتخاذ کرد و از این طریق سبب افزایش کیفیت فعالیت های پژوهشی محققان شد. در این تحقیق شاخص هایی چون پراکندگی موضوعی مقالات منتشر شده، الگوهای داده یابی، الگوی همکاری گروهی نویسندگان و سایر مباحث نیز شناسایی و مورد بحث قرار میگيرند. بر مبنای نتایج تحقیق، میتوان مقاله های موضوعی کمتر کار شده را تقویت نمود و از تکراری شدن بیش از حد مباحث در برخی مقوله ها جلوگیری کرد و با ایجاد هماهنگی در چاپ مقاله ها، کیفیت محتوای علمی نشریات را بهبود بخشید و بدین ترتیب نویسندگان و پژوهشگران را وادار به روی آوردن به موضوعات نو و کمتر پرداخته شده نمود.

۲- مواد و روش ها

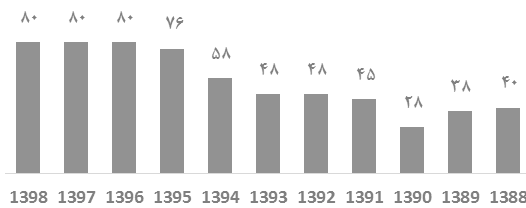
روش شناسی این پژوهش از نوع تحلیل محتوا؛ از روش های عمده مشاهدات اسنادی است که به وسیله آن میتوان متون، اسناد و مدارک را و به واقع هر نوع سند ثبت وضبط شده ای را خواه مربوط به زمان حال و خواه مربوط به زمان کهن مورد بازبایی و تحلیل منظم و دقیق و از همه مهمتر با درجات بالاتری از پایایی قرار داد، که متکی بر بررسی و جستجوی مطالب پیام ها بر اساس کلید واژه ها است. (ویمر و دومینیک، ۱۳۸۴) تحلیل محتوا یکی از انواع روش های تحقیق است که به منظور تجزیه و تحلیل نظام مند ارتباطات میان منابع موجود مورد استفاده قرار میگيرد. بسیاری از محققین این روش را برای بررسی روند تولیدات علمی و شناسایی الگوهای توسعه در مفاهیم و موضوعات خاص بکار گرفته اند تحلیل محتوا یکی از انواع روشهای تحقیق است که به منظور تجزیه و تحلیل نظام مند ارتباطات میان منابع موجود مورد استفاده قرار میگيرد. بسیاری از محققین این روش را برای بررسی روند تولیدات علمی و شناسایی الگوهای توسعه در مفاهیم و موضوعات خاص بکار گرفته اند. (Lu & Nepal, 2009) از جمله امتیازات این روش، امکان عملی انجام آن و خصوصیت بارز این شیوه دور نگه داشتن بسیاری از اعمال نظرهای شخصی و

تعصب‌ها از نتایج تحقیق است که احتمال می‌رود در سایر روش‌ها کمتر دیده شود. همچنین میتوان با توجه به محدودیت‌های موجود، کارآمدترین منابع اطلاعاتی را انتخاب و تهیه نمود (قهنویه وهمکاران، ۱۳۹۰)

در این پژوهش با استفاده از هر دو طیف کمی و کیفی روش تحلیل محتوا به مطالعه توصیفی و به بررسی و تحلیل محتوایی و استنادی تعداد ۶۲۱ مقاله چاپ شده در نشریه مرتع و آبخیزداری ایران از سال ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۸ می‌باشد. در این پژوهش از چک لیستی در نرم افزار Excell استفاده شد و با مراجعه به تک تک عناوین و محتوای مقالات اطلاعات مورد نیاز (مانند تعداد مقالات منتشر شده، موضوع‌های پرداخته شده در مقالات، دانشگاه محل تحصیل یا سازمان مربوطه نویسندگان، مناطق مورد مطالعه، مواد و روش‌ها، توزیع نویسندگان در هر مقاله و مدل‌های کاربردی در پژوهش) جمع‌آوری گردید و سپس با استفاده از نرم افزار به تجزیه و تحلیل اطلاعات اقدام شد و با استفاده از روش توصیف آماری و دسته‌بندی داده‌ها بر حسب درصد فراوانی و توزیع فراوانی، میانگین و نمودار به نتایج آماری دست یافته شد.

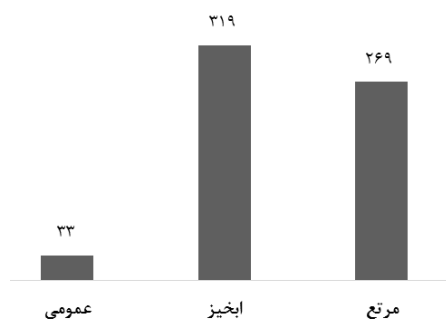
۳- یافته‌ها

نشریه مرتع و آبخیزداری ایران یکی از این ۱۲۵۱ فصلنامه‌ای است که در حال انتشار است و هر سال دارای ۴ شماره است. در این نشریه به صاحب امتیازی دانشگاه تهران (دانشکده منابع طبیعی) تا اسفند ماه سال ۹۸ تعداد ۶۲۱ مقاله ثبت شده است که در زیر به تحلیل جزئیات آن‌ها پرداخته شده است.

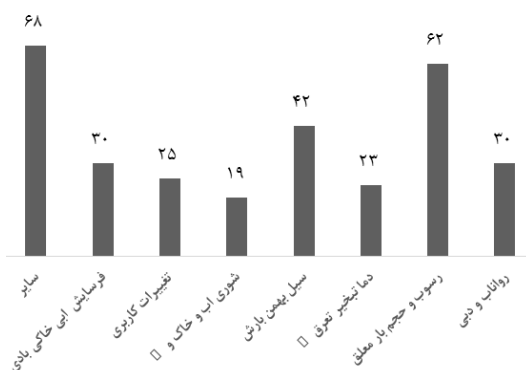
شکل ۱- توزیع فراوانی مقالات از سال ۱۳۸۸-۱۳۹۸

همانگونه که طبق شکل ۱ استنباط می‌شود تعداد مقاله ثبت شده در نشریه مرتع و آبخیزداری از سال ۱۳۹۱ رو به افزایش بوده است و از سال ۱۳۹۶ به تعداد ۲۰ مقاله در هر دوره و ۸۰ مقاله در سال رسیده و حداکثر میزان را در سال‌های ۹۶، ۹۷، ۹۸ ثبت کرده است. همچنین در سال ۱۳۹۰ به دلایلی نامعلوم تنها ۳ دوره از مقالات در سایت نشریه ثبت گردیده است و اطلاعات شماره دوم آن موجود نیست. کمترین تعداد مقاله نیز در همین سال (۱۳۹۰) به تعداد ۲۸ مورد ثبت گردیده است.

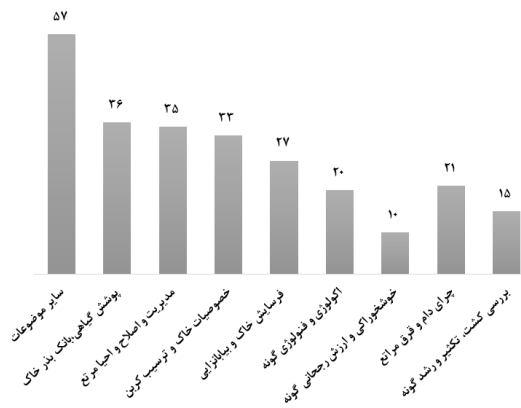
شکل ۲- توزیع فراوانی مقالات بر اساس موضوعات مورد مطالعه

طبق نتایج بدست آمده در شکل ۲ از بین ۶۲۱ مقاله نگاشته شده در سه حوزه مختلف ۳۱۹ مقاله در مورد آبخیزداری، ۲۶۹ مقاله در مورد مرتعداری و ۳۳ مورد در حوزه عمومی جای گرفته‌اند. بر اساس آمار شکل فوق مشخص می‌شود که مطالعات اغلب نویسندگان بر روی مبحث آبخیزداری متمرکز بوده است و در حوزه عمومی یعنی بررسی همزمان دو حوزه مرتع و آبخیز مطالعات با استقبال کمتری مواجه شده که می‌تواند نشان دهنده این باشد که اکثر نویسندگان به مطالعه اختصاصی در حوزه مربوطه گرایش داشته‌اند.

شکل ۳- تفکیک موضوعی مقالات حوزه آبخیزداری بر اساس تعداد فراوانی

باتوجه به شکل ۳ و تعدد موضوعات در حوزه آبخیزداری مشاهده می‌شود که از میان ۳۱۹ مقاله‌ای که به این حوزه پرداختند، اغلب تمرکز نویسندگان روی موضوع میزان رسوب و اندازه گیری حجم بار معلق به میزان ۱۹٫۴۳٪ بوده است و موضوع بارش، بهمن، سیل با ۱۳٫۱۶٪ در رتبه دوم قرار دارد. همچنین موضوعات برآورد رواناب و دبی، انواع فرسایش، اندازه گیری دما، تبخیر و تعرق و میزان خشکسالی، تغییرات کاربردی و منابع آبی و شوری آب و خاک، به ترتیب با میزان ۹٫۴۰٪، ۷٫۸۳٪، ۷٫۲۱٪، ۵٫۹۵٪ در رتبه‌های بعدی قرار می‌گیرند. همچنین موضوعاتی که کمتر از ۵٪ به آن‌ها پرداخته شده بود در رده سایر موضوعات قرار گرفتند.

شکل ۴- تفکیک موضوعی مقالات حوزه مرتعداری بر اساس تعداد فراوانی

طبق شکل ۴ با بررسی های انجام شده نتیجه میشود از بین ۲۶۹ مقاله در حوزه مرتعداری موضوع پوشش گیاهی و بانک بذر خاک و موضوعات مربوط به مدیریت و اصلاح و احیا مراتع بیشترین مقاله در این حوزه را به خود اختصاص داده اند و موضوعات خصوصیات خاک ها، ترسیب کربن، فرسایش و بیابانزایی، تاثیرات چرای دام و قرق مراتع، اکولوژی و فنولوژی، روند رشد و تکثیر گونه و خوشخواری علوفه ها بترتیب بیشترین مقالات را پس از مطالعه خصوصیات خاک به خود اختصاص داده اند. همچنین تعداد ۵۷ مقاله در موضوعاتی مانند تحلیل، ارزیابی، شناسایی مشکلات مرتع، اولویت بندی، سنجش، پایش و پیش بینی برخی خصوصیات و ساختار مراتع و... نگاشته شده اند که در حوزه سایر موضوعات جای گرفته اند.

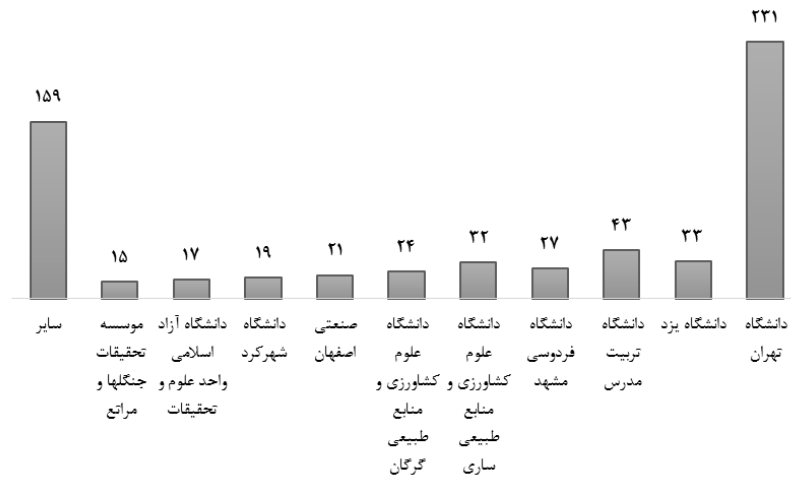
جدول ۱- بررسی کمی دانشگاه محل تحصیل نویسندگان

نام دانشگاه/ سازمان	تعداد نویسندگان	نام دانشگاه/ سازمان	تعداد نویسندگان
دانشگاه دولتی	۱۹۰۳	اداره کل منابع طبیعی	۸
دانشگاه آزاد	۱۰۰	موسسه تحقیقات جنگل ها و مراتع کشور	۲۴
سازمان جنگل ها و مراتع استان ها	۱۸	موسسه پژوهش های برنامه ریزی اقتصاد کشاورزی	۲
سازمان تحقیقات آموزش و ترویج کشاورزی	۱۵	خارج از کشور	۱۲
سازمان حفاظت محیط زیست	۳	دانشگاه پیام نور	۹
سازمان آب منطقه ای	۲	دانشگاه پردیس	۷
سازمان زمین شناسی و اکتشافات معدنی کشور	۱	جهاد دانشگاهی	۲
پژوهشکده حفاظت خاک و انبیزداری	۱۰		

جدول ۲- تفکیک سهم دانشگاه های دولتی در مشارکت نویسندگان مقالات

نام دانشگاه	تعداد نویسندگان
دانشگاه تهران	۳۱۵
دانشگاه یزد	۵۸
دانشگاه های تربیت مدرس	۵۵
دانشگاه فردوسی مشهد	۳۸
دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری	۴۵
دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان	۶۱
صنعتی اصفهان	۴۷
دانشگاه شهرکرد	۲۷
سایر	۱۲۶۱

اساس آمار ارائه شده در جدول ۱ و جدول ۲ همانطور که قابل انتظار بود سهم دانشگاه های دولتی در مشارکت نویسندگان بسیار بیشتر از سایر نهاد های آموزشی بود و از این میان سهم دانشگاه دولتی تهران از سایر دانشگاه ها بیشتر بود و این نشان دهنده ی وجود رقابت علمی، انگیزه بالا و پرورش دانشجویان دانش پژوه در این دانشگاه می باشد. دانشگاه های آزاد و تربیت مدرس نیز در رتبه های دوم و سوم مشارکت نویسندگان بر اساس نهاد آموزشی محل تحصیل نویسندگان قرار می گیرند. از بین دانشگاه های آزاد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران و در بین دانشگاه های تربیت مدرس، دانشگاه تربیت مدرس استان تهران در رتبه اول مشارکت نویسندگان در بین این مراکز آموزشی قرار گرفته اند و مشارکت سایر دانشگاه های دولتی، به تعداد کمتر از ۲۵ عدد مقاله بوده است که در رده سایر قرار گرفته اند.

شکل ۵- توزیع فراوانی دانشگاه محل تحصیل نویسنده مسئول

جدول ۳- توزیع فراوانی مشارکت نویسندگان

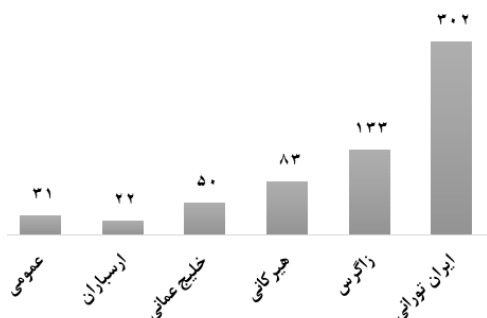
تعداد نویسندگان	فراوانی	درصد
مقالات با یک نویسنده	۱۳	۲,۱۷
با دو نویسنده	۷۸	۱۳,۰۴
با سه نویسنده	۱۷۴	۱۵,۵۵
با چهار نویسنده	۱۸۱	۴۳,۱۴
با پنج نویسنده	۱۲۸	۲۱,۷۳
با بیش از پنج نویسنده	۳۷	۴,۳۴
جمع	۶۲۱	۱۰۰

طبق آمار شکل ۵ مشاهده می‌شود از بین ۶۲۱ نویسنده مسئول ۲۳۱ نفر از نویسندگان (۳۷,۱۹٪) آن‌ها متعلق به دانشگاه تهران هستند؛ دانشگاه‌های تربیت مدرس، دانشگاه یزد، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری، فردوسی مشهد، به ترتیب رتبه‌های دوم تا پنجم بیشترین میزان مشارکت نویسنده مسئول را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین دانشگاه‌های با کمتر از ۱۵ عدد مشارکت نویسنده مسئول در رده سایر دانشگاه‌ها قرار گرفته‌اند.

بر اساس نتایج بدست آمده مجموعاً ۲۱۶۳ نویسنده برای تألیف ۶۲۱ مقاله مورد مطالعه همکاری داشته‌اند. مقالات با مشارکت بیش از یک نویسنده به تعداد ۶۰۸ عدد بود که از این میان مقاله‌های با مشارکت ۴ و ۳ نویسنده غالب مقالات را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین تعداد مقالات با یک نویسنده بسیار کم بود که این موضوع نشان دهنده گرایش نویسندگان به همکاری، همفکری و کارگروهی را نشان می‌دهد. امروزه نتایج تحقیقات علمی نشان داده است که پژوهش‌های گروهی از دقت، جامع‌نگری و سرعت بیشتری برخوردارند و این امر سبب ارتقای علمی مقالات گردیده. (همایی و همکاران، ۱۳۹۰).

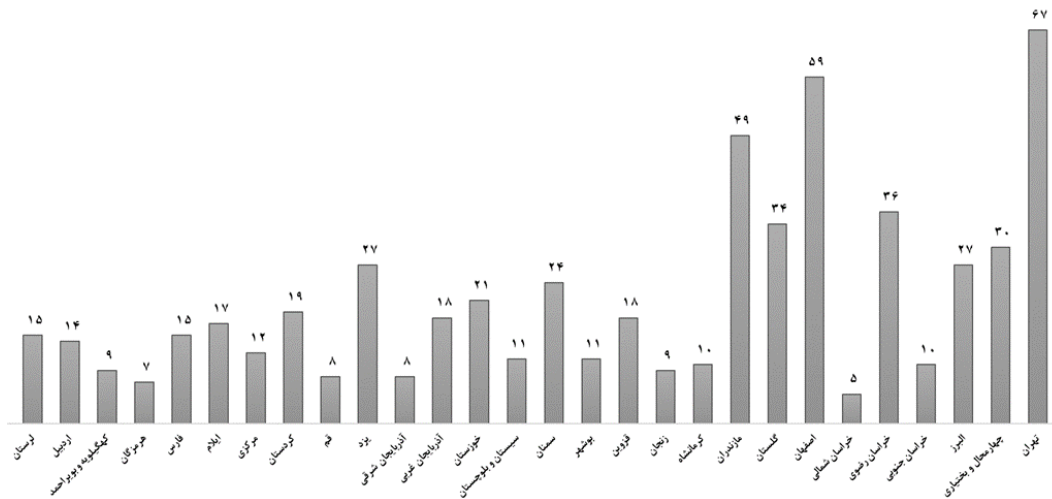
۳-۱- توزیع مطالعات بر حسب منطقه مورد مطالعه

طبق نتایج مشاهده شده در شکل ۶ براساس نواحی رویشی ایران از میان ۶۲۱ مقاله نگارش شده ۳۰۲ مورد (۴۸,۶۳٪) آن مربوط به ناحیه ایران تورانی، ۱۳۳ مورد (۲۱,۴۱٪) آن مربوط به ناحیه زاگرس، ۸۳ مورد (۱۳,۳۶٪) آن مربوط به ناحیه هیرکانی، ۵۰ مورد (۸,۰۵٪) آن مربوط به ناحیه رویشی خلیج عمانی و ۲۲ مورد (۳,۵۴٪) آن مرتبط به ناحیه ی ارسباران می‌باشد. همچنین برخی پژوهش‌ها (۴,۹۹٪) در مقالات جنبه عمومی داشته و شامل تحقیق‌های جامع در سراسر کشور، مطالعه همزمان چند استان با نواحی رویشی مختلف، آزمایشگاه‌ها و گلخانه‌ها می‌شود که در شرایط عمومی مورد آزمایش و بررسی قرار گرفته‌اند و در رده عمومی جای گرفتند.

شکل ۶- تعداد فراوانی مقالات در هر منطقه رویشی

بر اساس نتایج مشاهده شده در شکل ۷ از بین استان‌هایی که در طی این دوره ۱۰ ساله در حوزه مرتع و آبخیزداری مورد پژوهش قرار گرفته‌اند استان تهران بیشترین مطالعه موردی را به خود اختصاص داده است و استان‌های اصفهان و مازندران در رتبه دوم و سوم مناطق مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. این مشاهدات نشاندهنده میزان تمرکز مطالعاتی که نویسندگان روی هر استان داشته‌اند می‌باشد و کمبود مطالعات در برخی استان‌ها نیازمند این هست که از این پس نویسندگان روی این مناطق نیز تمرکز ویژه‌ای داشته باشند.

شکل ۷- تعداد فراوانی مقالات بر اساس تفکیک استانی

۴- بحث و نتیجه گیری

نشریه مرتع و آبخیزداری با داشتن درجه اعتبار علمی-پژوهشی از کمیسیون بررسی نشریات کشور وابسته به وزارت علوم تحقیقات و فناوری به شکل فصلنامه و به زبان فارسی منتشر میشود. هم اکنون این مجله با سال‌ها سابقه انشمار منظم دارای اعتبار ویژه‌ای در بین مجلات منتشر شده در زمینه مرتعداری و آبخیزداری است. نشریه مرتع و آبخیزداری با داشتن هیئت تحریریه شناخته شده ملی متشکل از اساتید ایرانی بنام دانشگاه‌های داخل یک مجله معتبر علمی به شمار می‌رود.

اصولاً مواد غیرکتابی مثل مقاله‌ها از نظر محتوای اطلاعاتی اهمیت زیادی دارند. معمولاً آثار پژوهشگران پیش از آنکه به صورت کتاب در اختیار علاقه‌مندان قرار گیرد، در نسخه‌های محدود به شکل مقاله در مجلات، سمینارها، انتشارات دولتی منتشر میشود (گرچی و همکاران، ۱۳۸۷) مجلات داخلی با توجه به رشد دانشجویان دوره‌های عالی و شرط داشتن مقاله علمی - پژوهشی برای دفاع از رساله و همچنین ضوابط ارتقای اعضاء هیأت علمی دانشگاه‌ها، رشد کمی و کیفی نسبتاً خوبی یافته‌اند.

پژوهش‌های انجام شده در کشور در مورد تحلیل محتوایی مقالات منتشر شده در نشریات علمی در حوزه‌های علمی مختلف متعدد است. زمانی و عزیزی خالخیلی (۱۳۹۰)، در پژوهشی با عنوان "جایگاه مجلات علمی کشور در پایگاه‌های اطلاعاتی: مورد مطالعه نشریات کشاورزی و منابع طبیعی" به بررسی تعداد و وضعیت نمایه شدن مجلات علمی ایران در رشته کشاورزی و منابع طبیعی در پایگاه‌های اطلاعاتی ISI و ZMO و رتبه بندی رشته‌ها و ناشران آن‌ها پرداختند. همچنین از پایگاه‌های اطلاعاتی داخل کشور، پایگاه ISC ایران که توسط مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علوم و فناوری اطلاعات جمهوری اسلامی ایران اداره میشود و پایگاه اطلاعاتی SID جهاد دانشگاهی انتخاب شده‌اند.

نتایج نشان داد که تعداد ۳۴ مجله کشاورزی و منابع طبیعی ایران (۵۹/۶۵ درصد) در پایگاه بین‌المللی CAB، تعداد ۹ مجله (۱۵/۷۹ درصد) در پایگاه ISI، ۴۴ مجله (۷۷/۱۹ درصد) در پایگاه ISC ایران و ۴۲ مجله (۷۳/۶۸ درصد) در پایگاه SID جهاد دانشگاهی نمایه میشوند. همچنین پس از مجلاتی که به طور جامع تمام یا چند رشته را در برمیگیرند، رشته گیاهپزشکی بالاترین رتبه از لحاظ درجه علمی و امتیاز نمایه شدن را به خود اختصاص داده است. در بررسی ناشران، ۲۶ مجله توسط مؤسسات وزارت جهاد کشاورزی و ۱۲ مجله انجمن‌های علمی منتشر میشوند.

زراعتکار و عالیشیان کرمی (۱۳۹۲)، در مقاله "تحلیل استنادی و محتوایی مجله پزشکی هرمزگان ۱۳۸۵-۱۳۸۹" تعداد ۲۱۱ مقاله منتشر شده در مجله مورد نظر را طی سال‌های پژوهش مورد تجزیه و تحلیل قرار دادند. شاخص‌های مورد بررسی در این پژوهش تعداد، سطح تحصیلات، جنس و وابستگی سازمانی نویسندگان و تعداد استناد به مجلات و سایر منابع بودند. نتایج نشان داد که بیشترین استنادات مربوط به مجلات بوده و کتب و سایر منابع در رتبه‌های بعدی قرار دارند و بیش از ۹۰ درصد مقالات به صورت گروهی تألیف شدند. از میان نویسندگان مسئول مقالات بیشترین فراوانی از لحاظ جنس به مردان و از لحاظ سمت دانشگاهی به استادیاران اختصاص یافت و استفاده محدود از منابع روزآمد و پایین بودن میزان استفاده از منابع الکترونیکی، مهمترین نقاط ضعف مقالات مورد مطالعه بودند.

ملک محمدی (۲۰۰۸)، در پژوهش خود تعداد ۲۶۹۱ مقاله منتشر شده در تمامی نشریات کشاورزی و منابع طبیعی ایران طی سالهای ۲۰۰۳-۱۹۰۵ را براساس حیطه‌های موضوعی مورد بررسی قرار داد. وی حوزه‌های موضوعی اقتصاد کشاورزی، ترویج و آموزش کشاورزی، کشاورزی و صنایع غذایی، مکانیزاسیون کشاورزی، دامداری، طب گیاهی، محیط زیست، شیلات، باغبانی، جنگل، زراعت، مرتع، آبیاری، علوم خاک و صنعت چوب و کاغذ را برای مقالات مشخص نمود. بررسی‌ها نشان داد که ۸۱ درصد مقالات در زمینه کشاورزی و ۱۹ درصد در زمینه منابع طبیعی بودند. بیش از ۹۵ درصد مقالات از نوع کمی و تنها در حدود پنج

درصد مقالات کیفی بودند. بر اساس نتایج تحلیل واریانس، حوزه های موضوعی بر تعداد مقالات انتشار یافته تأثیر معناداری دارد و در زمینه حوزه های موضوعی مباحث زراعت و اصلاح نباتات با ۳۱/۶۸ درصد بالاترین تعداد مقالات و مباحث ترویج و آموزش کشاورزی پایبندترین تعداد مقالات را به خود اختصاص دادند.

اکبری و محمد اسماعیل (۱۳۹۶)، در پژوهشی تحت عنوان "تحلیل محتوای مقاله های فصل نامه علوم و تکنولوژی محیط زیست" که کلیه مقالات نشریه به تعداد ۷۵۵ مقوله موضوعی را مورد بررسی قرار دادند. در تحلیل محتوای مقاله های این نشریه ۳ مقوله اصلی در نظر گرفته شده است که از مجموع ۷۵۵ مقوله، تعداد ۱۵۷ مقوله مربوط به علوم محیط زیست، ۳۲۰ مقوله مربوط به مهندسی محیط زیست و ۲۵۶ مقوله مربوط به مدیریت محیط زیست می باشند. در نتایج بدست آمده مشخص شد که در محور موضوعی مهندسی محیط زیست اولویت پژوهش با موضوع کاهش آلودگی ۳۴/۸ درصد بوده و موضوع مدیریت فلزات سنگین با ۲۲/۷ درصد قرار دارد. با اختصاص ۵۶/۱۵ درصد از مقوله ها به موضوع آلاینده ها و مدیریت آن، منبع با ارزشی در حوزه سلامت محیط زیست می باشد. همچنین در بررسی گرایش نویسندگان مشخص شد که نویسندگان رشته های گروه محیط زیست و انرژی با ۳۲/۷ درصد در رتبه نخست و سپس معماری با ۹/۸ درصد در ردیف دوم قرار دارند.

الیاس و همکاران (۲۰۱۳، Alias et al)، به بررسی روند و محتوای مقالات انتشار یافته در زمینه وب در هفت مجله انتخاب شده طی سالهای ۲۰۱۲-۲۰۰۵ بر اساس تکنیک تحلیل محتوا پرداختند. نتایج نشان داد که اکثر مقالات مورد مطالعه از نظر روش تحقیق از نوع کمی و توصیفی بودند و از نظر حوزه های موضوعی، مبحث اطلاعات در آموزش و پرورش را مورد توجه قرار دادند. بررسی محتوایی پژوهش های انجام شده در حوزه های گوناگون علمی، سیاست گزاران و صاحب نظران امر را به سمت ارتقای سطح کیفی و جبران کمبودهای پژوهشی، سوق میدهد. در پژوهش حاضر، با بررسی مقالات نشریه مرتع و آبخیزداری ایران طی دوره ده ساله ی ۱۳۸۸-۱۳۹۸ نتایج زیر حاصل شد:

- از مجموع ۶۲۱ مقاله منتشر شده در نشریه مرتع و آبخیزداری و طبق بررسی های صورت گرفته در خصوص موضوع مورد مطالعه بیشتر موضوعات به سمت حوزه آبخیزداری است و اهمیت موضوع بحران های کمبود آب و خشکسالی و همچنین مخاطراتی چون سیلاب و بهمین در این جهت گیری بی تأثیر نبوده است.
- بر اساس تفکیک صورت گرفته در دانشگاه محل تحصیل نویسندگان مشخص گردید بیشترین سهم مشارکت را دانشگاه تهران داشته است که یکی از دلایل این امر رتبه علمی بالا و حضور دانشجویان فعال و پویا در این دانشگاه است که موجب رقابت حداکثری دانشجویان و مشارکت در حوزه پژوهش و مطالعه شده است.
- در همکاری گروهی نویسندگان مشخص شد بیشتر مقالات به صورت مشارکتی تألیف شده است و اغلب سه و چهار نویسنده دارند.
- در بررسی منطقه مورد پژوهش نویسندگان مشاهده شد که ناحیه رویشی ایران تورانی به دلیل دارا بودن بالاترین سطح در بین نواحی رویشی ایران بیشترین ناحیه مطالعاتی را به خود اختصاص داده و استان تهران، منطقه طالقان بیشترین آمار مطالعاتی در این سطح را داراست.
- جبران نمودن خلأهای پژوهشی در زمینه شاخص ها و موضوعات مورد مطالعه نیاز به سیاست گذاری و برنامه ریزی های دقیق و بلندمدت دارد. بر این اساس موارد زیر پیشنهاد میگردد:
- اعضای هیأت علمی دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی، دانشجویان تحصیلات تکمیلی را به پژوهش درباره موضوعاتی که براساس نتایج تحقیقات تحلیلی کمترین توجه به آن ها شده، مقالات مروری و کیفی و پرهیز از انجام کارهای تکراری، ترغیب نمایند.
- تعیین اولویت های پژوهشی در حوزه های مرتع و آبخیزداری و ترغیب پژوهشگران و نویسندگان به پژوهش در این زمینه ها.
- پژوهش حاضر در سال های آینده تکرار شود و نتایج آن با نتایج این بررسی مقایسه شود و تغییرات آینده و روند بهبود معضلات این نشریه مورد بررسی قرار گیرد.

منابع

۱. غلامی، طاهره. (۱۳۹۵) تحلیل محتوای مقالات فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری (۱۳۸۵ - ۱۳۹۴). اخلاق در علوم و فناوری؛ ۱۱ (۱): ۳۸-۲۹.
۲. زارعی، عیسی، خداداد شهری، نیره. (۱۳۹۳). (تحلیل استنادی و محتوایی مقالات فصلنامه مطالعات راهبردی (شماره‌های ۴۶-۶۲)) فصلنامه مطالعات راهبردی، ۱۷(۶۳): ۱۷۵-۱۷۶.
۳. زراعتکار، کیمیا. عالیشان کرمی، نادر. (۱۳۹۲). (تحلیل استنادی و محتوایی مجله پزشکی هرمزگان ۱۳۸۵-۱۳۸۹). مجله پزشکی هرمزگان، سال ۱۷، شماره ۱، صص. ۶۰-۵۳.
۴. اللهیاری، محمدصادق. دقیقی ماسوله، زهرا. افتخاری، هاجر. (۱۳۹۴). تحلیل محتوای مقالات تخصصی علوم ترویج و آموزش کشاورزی در ایران (۱۳۸۸-۱۳۹۲). علوم ترویج و آموزش کشاورزی، ۱۱(۱): ۲۲۹-۲۴۹.
۵. زارع، بیژن (۱۳۷۸). مطبوعات ایران: تاریخچه مجلات علمی - تخصصی در ایران. رسانه، ۳۸: ۴۸-۵۳.
۶. زمانی، غلامحسین؛ عزیزی خالخیلی، طاهر (۱۳۹۰). جایگاه مجلات علمی کشور در پایگاه های اطلاعاتی: مورد مطالعه نشریات کشاورزی و منابع طبیعی. فصلنامه علمی پژوهشی پژوهشگاه علوم و فناوری، اطلاعات ایران، ۸۲۳- ۸۰۳: (۴) ۲۶
۷. محمد اسماعیل، صدیقه، اکبری، عسگر. (۱۳۹۶). 'تحلیل محتوای مقاله‌های فصل نامه علوم و تکنولوژی محیط زیست'، فصلنامه علوم و تکنولوژی محیط زیست، ۱۹ (ویژه نامه شماره ۵)
8. Alias, Norlidah, Sayuti, Sabdan, Muhammad, AbdulAziz, Khatimah, Mohammed I, Marian i. (2013). Research trends and issues in the studies of Twitter: A content analysis of publications in selected journals (2007-2012).
9. Jock R, Anderson. Gershon, Feder. (2004). Agricultural extension: Good intentions and hard realities. The World Bank Research Observer, 19(1), 41-60.